

ŠPILBERK A JEHO PANSTVÍ ZA MEZIŘÍČSKÝCH Z LOMNICE (1499–1547)¹

ROMAN PAULO

The castle Špilberk was a residence of margraves for the last time during the reign of Moravian Luxemburg dynasty. In the next periode was the castle administrated by Brno, king's administrators or king's creditors. The situation was changed in 1499. The Moravian hetman Jan Meziříčský of Lomnice gained the castle and its dominion from Vladislav II. The Czech and Hungarian king had to get rid of his debts to the hetman, therefore he put Špilberk in pawn. Jan Meziříčský and his sons had been holding the castle until 1547. House of Lomnice belonged to the most important families in the Moravian margrave. We don't know much about their possession of castle. The literature mentions only the pawning and end of it. The study finds out Jan Meziříčský's struggles for the economic profit of his dominion. His sons Jindřich, Václav and Vladislav were holding Špilberk together (it was called "nedíl" in the Czech law). The brothers protected their subjects in the Moravian land court. They were renting the part of their dominion for some period. It is no surprise, that the brothers had quarrels with the burghers of Brno. Their economic interest was crossing (for example the beer brewing). There is no evidence of their attitude to the reconstruction of the castle. The permament complaints about the defensive power of Špilberk from the land officers prove, that the brothers did not invest too much to the defensive of their castle. In the end they did some reconstruction after the year 1543. The brothers of Meziříčští of Lomnice lost the property of Špilberk in the year 1547. The land court decided, that Jan Meziříčský gained the castle and its dominion illegally. The argument was based on king's document, that was issued before the transaction. The king promised he would never pawn the castle Špilberk.

Key words: Jan Meziříčský of Lomnice; Jindřich Meziříčský of Lomnice and Jemnice; Václav Meziříčský of Lomnice and castle of Znojmo; Vladislav Meziříčský of Lomnice and Lochenperk; Špilberk castle; 1471–1526, 1526–1547.

Úvod

Hrad Špilberk plnil roli residenčního zeměpanského sídla naposledy za vlády moravských Lucemburků.² V následujícím období hrad většinou spravovalo město Brno, zeměpanský úředník, nebo byl zastaven některému z významných panovníkových věřitelů.³ Situace se ustálila v roce 1499, kdy hrad získal Jan Meziříčský z Lomnice, moravský zemský hejtman. Jeho rod

¹ „Příspěvek vznikl za podpory MŠMT ČR udělené UP v Olomouci (IGA_FF_2020_014), Společnost v historickém vývoji od pravěku po moderní věk VI.“

² Viz například LÍBAL, D. a kol.: *Brněnský hrad. Stavebně historický průzkum*. Praha 1965, s. 165; FUCHS, K. a kol.: *Brno, hrad a pevnost Špilberk. Stavební vývoj*. Brno 1980, s. 15–17; HOSÁK, L. – ZEMEK, M. a kol.: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Jižní Morava*, Praha 1981, s. 50; PLAČEK, M.: *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*. Praha 2007, s. 614.

držel zástavu Špilberku prostřednictvím jeho synů až do roku 1547. Páni Meziříčští z Lomnice patřili mezi nejdůležitější panské rody na Moravě.⁴ O jejich držbě Špilberka toho v literatuře není známo mnoho. Autoři se vesměs omezují pouze na zmínky o zastavení hradu roku 1498 a jeho konci o téměř půl století později. Výjimkou je článek Hany Jordánkové a Ireny Loskotové, zabývající se špilberskými kachlovými kamny a jejich stavebníky.⁵ Krátce se k držbě Špilberku Meziříčskými vyjadřuje také Jiří Vaněk, jenž částečně vychází ze zmíněného článku.⁶ Informace k Meziříčským a jejich držbě, uvedené v obou případech na přibližně jedné straně, je však potřeba rozšířit. Souhrnné zpracování této problematiky tak chybí. Předkládaný drobný příspěvek má za cíl alespoň částečně tento dluh napravit.

Prameny

Studie vychází z písemných pramenů. Vedle dostupných listin a tištěných pramenů jsem přistoupil rovněž k průzkumu *Výtahu ze všech register zemských púhonných Markrabství moravského z let 1406–1598*, uloženého v Moravském zemském archivu v Brně.⁷ Brněnské púhonné knihy v edici Vincence Brandla a Bertolda Bretholze totiž končí rokem 1503.⁸ Následují přepisy Jiřího Radimského pro období let 1503–1516, které jsou uloženy v knihovně Moravského zemského archivu v Brně.⁹ Púhonné knihy pro období po roce 1516 lze zkoumat pouze na mikrofilmech, přičemž pro ně nebyly vytvořeny rejstříky.¹⁰ Pouze pro knihu inv. č. 743 (pro léta 1536–1538) vytvořil Jiří Radimský pomůcku formou co nejstručnějších registů.¹¹ Dobové rejstříky pak chybí, nebo jsou nevyhovující.¹² Za zmínku stojí dobový rejstřík vzniklý na počátku

³ K tomu například FUCHS, K. a kol.: c. d., s. 18–19; HOSÁK, L. – ZEMEK, M. a kol.: c. d., s. 50; PLÁČEK, M.: c. d., s. 614; VANĚK, J.: *Nejstarší špilberský inventář z roku 1552*. In: Forum Brunense. Sborník prací Muzea města Brna, 2014, s. 7.

⁴ Postavení rodu potvrdilo například „*Zřízení o sedání panském*“ sepsané 6. září 1479 za přítomnosti krále Matyáše Korvína, následně vložené jak do olomouckých, tak do brněnských zemských desk. Po nejvyšších zemských úřadech měli obsadit na zemském soudu nejčestnější místa příslušníci nejurozenějších rodů dle věku jednotlivců. Vedle pánů z Lomnice se uvádějí také páni z Cimburka, z Lipé, z Hradce, z Pernštejna, ze Šternberka, z Lichtenštejna, z Boskovic, z Kunštátu, z Pezinku, z Lichtenburka, z Valdštejna, z Vlašimi, ze Svince, z Krajků. Následovat měly méně urozené rody povýšené teprve nedávno. *Moravské zemské desky 1480–1566*, 2. díl. *Kraj brněnský*. Ed. Tomáš Kalina. Brno 1950 (dále jen ZDB II), s. 3–4, č. 2, Zřízení o sedání panském; *Moravské zemské desky 1480–1566*, 2. díl. *Kraj olomoucký*. Ed. František Matějka, Brno 1947 (dále ZDO II), s. 3–4, č. 2. Ke správné dataci se vyjadřuje editor brněnský desk Tomáš Kalina. Zřízení bylo sepsáno dne 6. září 1479. ZDB II, s. 3, pozn. č. 2. Uvedené zřízení se stalo rovněž součástí Tovačovské knihy. *Knihy Tovačovská, aneb, Pana Ctibora z Cimburka a z Tovačova zemského hejtmána Moravského Sepsání obyčejů, řádů, zvyklostí starodávných a práv markrabství Moravského*. Ed. Karel Josef Demuth. Brno 1858, s. 41–44; Moravský zemský archiv v Brně (dále pouze MZA v Brně), f. Sbíрка rukopisů, inv. č. 172, f. 22r–24r; Vědecká knihovna v Olomouci, *Knihy tovačovská*, sig. M I 170, f. 31v–34r. O důležitosti rodu pak vypovídá aktivita jeho členů v zemských úřadech a na zemském soudu.

⁵ JORDÁNKOVÁ, H. – LOSKOTOVÁ, I.: *Špilberská kachlová kamna a jejich stavebníci*. *Archaeologia historica* 27, 2002, s. 579.

⁶ VANĚK, J.: c. d., s. 7–8.

⁷ MZA v Brně, f. Benediktini Rajhrad (1045–1908), sign. H a 020, k. 347, inv. č. 2972. O jejich existenci a dostupnosti púhonných knih mě informoval Mgr. Pavel Fric, jemuž tímto děkuji.

⁸ Poslední díl edice: *Libri citationum et sententiarum*. Tomus VII (dále KP VII). 1490–1503. Ed. Bertoldus Bretholz. Brno 1911.

⁹ *Brněnské knihy púhonné*. Svazek 9, 1503–1511 (1512). Ed. Jiří Radimský. Brno 1954 (nevydaný strojopis). *Brněnské knihy púhonné*. Svazek 10, 1512–1516. Ed. Jiří Radimský. Brno 1954 (nevydaný strojopis).

¹⁰ MZA v Brně, f. Stavovské rukopisy, inv. č. 771–774.

¹¹ *Brněnská kniha púhonná 1538–1539*. Ed. Jiří Radimský. Brno 1958.

¹² *Průvodce po státním okresním archivu v Brně*. Brno 1954, s. 176.

17. století pod názvem *Registratura podle alfabety a posloupnosti let pŕuhonův z rejster zemských Markrabství moravského* pro léta 1405–1609.¹³ Je však poplatný době svého vzniku a trůufám si tvrdit, že není ani zevrubný. Vyhledávat je možné podle křestních jmen jednotlivých osob. *Výtah ze všech register* přirozeně neobsahuje všechny pŕuhony. Domnívám se, že je možné, že byl vytvořen přímo podle odkazů v *Registratuře podle alfabety*. Každopádně *Výtah* umožňuje získat poměrně cenné informace. Přestože se jedná pouze o část pŕuhonů, dovoluje dílčí vhlad do sledovaného období.

Je nutno dodat, že archeologické výzkumy na hradě a v jeho okolí nějakou stavební aktivitu Meziřičských na jim zastavené fortifikaci nepotvrzují.¹⁴ Respektive, vzhledem k charakteru případných opravných prací na Špilberku, je za normálních okolností nemožné jejich přesnější časové určení. Z vybavení hradu lze s Meziřičskými z Lomnice spojit například nalezené kachle s jednoduchým plastickým motivem miskovitě prohlubně uprostřed.¹⁵ Poněkud jinak je tomu v této věci u písemných pramenů, což bude rozebráno níže.

Za Jana Meziřičského z Lomnice

Panovníkovy dluhy k osobě moravského zemského hejtmana Jana Meziřičského z Lomnice se staly neúnosné již v květnu 1498. Vladislav Jagellonský tehdy přiznal, že Janovi dluží 10 000 zlatých uherských a zavázal se, že pokud do příštího svatého Václava sumu neuhradí, předá mu do zástavy hrad Špilberk s platy a vším příslušenstvím.¹⁶ Vedle této částky mělo být na hradě zapsáno také dalších 2 500 kop grošů.¹⁷ Král nakonec dluh nejenže nesplatil, ale dokonce navýšil. Od Jana si půjčil dalších 8 000 zlatých na umoření dluhu u olomouckého biskupa Stanislava Thurza. V lednu 1499 pak tuto sumu připsal na Špilberk spolu se stávajícími 20 000 zlatými uherskými.¹⁸ Panovník mohl osmítisícovou zástavu vyplatit do dvou let, pokud by to nestihl, musel by v budoucnu zaplatit celou částku najednou.¹⁹ Král Janovi část dlužné částky pravděpodobně vyplatil, nebo jinak nahradil. V královských registrech z ledna roku 1501 se píše, že Janovy pohledávky na Špilberku byly sečteny v jednu částku 18 630 zl. uher.²⁰ V roce 1547 se pak hovoří o 21 180 zlatých.²¹ Situace byla tehdy nepochybně komplikovanější. O svá práva se

¹³ MZA v Brně, f. Benediktini Rajhrad (1045–1908), sign. H a 021, k. 348, inv. č. 2973.

¹⁴ Ke stavebnímu vývoji Špilberku viz stavebně historické průzkumy, za jejichž zpřístupnění děkuji Mgr. Aleši Navrátilovi, Ph.D.; LÍBAL, D. a kol.: c. d.; FUCHS, K. a kol.: c. d. Ke stavebnímu vývoji se mimo jiných vyjádřili také PLAČEK, M.: c. d., s. 611–615. SAMEK, B.: *Umělecké památky Moravy a Slezska*. I. svazek. A–I. Praha 1994, s. 130–135; HOSÁK, L. – ZEMEK, M. a kol.: c. d., s. 50. Na základě archeologického výzkumu na Špilberku vyšly tyto studie: NAVRÁTIL, A.: *Vývoj vnějšího opevnění Špilberku – výsledky archeologických výzkumů 2010–2013*. In: Svorník. Sborník příspěvků z 11. specializované konference stavebně historického průzkumu uspořádané 12.–15. června 2012 v Žacléři, sv. 11, 2013, s. 71–77 (ke stavební aktivitě v 16. století pak především s. 74). NAVRÁTIL, A. – MARTINISKOVA, M. – PETŘÍK, J. – VŠIANSKÝ, D.: *Stavební materiál hradu Špilberk a jeho vývoj*. *Archeologia historica* 40, 2015, s. 121–131 (ke stavební aktivitě v 16. století pak s. 128–129). V uvedených studiích a publikacích se nacházejí odkazy na další literaturu.

¹⁵ JORDÁNKOVÁ, H. – LOSKOTOVÁ, I.: c. d., s. 581–582.

¹⁶ *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích XVIII* (dále AČ XVIII). Red. Josef Kalousek. Praha 1900, s. 51–52, č. 51.

¹⁷ AČ XVIII, s. 53, č. 52. *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích VI* (dále jen AČ VI). Ed. F. Palacký. Praha 1872, s. 570.

¹⁸ AČ VI, s. 574–575.

¹⁹ AČ XVIII, s. 113–114, č. 159.

²⁰ AČ VI, s. 588. Dne 15. května 1501 potvrzeno dalším zápisem.

²¹ MZA v Brně, f. Benediktini Rajhrad, inv. č. 2972, f. 553a–b, č. 104.

přihlásil Jan Zelený z Řičan, jemuž byl hrad přislíben jako náhrada za poničení jeho statku Damborice (okr. Hodonín) Matyášem Korvínem. Spor byl odložen a dále již o něm neslyšíme.²²

Součástí zástavy nebyl jen hrad Špilberk, ale rovněž i panství k němu přináležící. Určit přesný výčet majetků, k němu náležících, je ale velmi složité. Radomíra Barteková provedla analýzu rejstříku vycházejícího ze špilberského urbáře z roku 1548. Zdálo by se, že je problém vyřešen, jenže není tomu tak. Uvedený pramen totiž neobsahuje všechny majetky, které k hradu patřily. V rejstříku se zmiňují městečka Rousínov, Měnin²³ a vsi Kučerov, Hrušovany, Ivanovice a Nová Ulice (identifikace této obce není jasná, mohlo se jednat o vesnici, na jejímž místě se dnes nachází ulice Lidická nebo Mlýnská, obě dnes na území města Brna).²⁴ Nahlédneme-li do kupní smlouvy mezi stavy a císařem Ferdinandem I.²⁵ nebo pozdějšího zápisu v zemských deskách (1561), bude nám jasné, že vedle uvedených městeček a vesnic byly součástí panství vsi Oujezd (dnes Újezd u Brna, pozn. red.), Hostěrádky a Žatčany u Brna, obilné a vinné desátky v židlochovických a újezdských „horách“ „i stou zvuolí v horách veverských z strany lesu a dříví k témuž zámku Špilberku vydávané, s kostelními podacímí“.²⁶ Zapomínat nesmíme také na dvůr pod samotným hradem. Uvedený rozsah majetků víceméně potvrzují také půhony v první polovině 16. století, které budou níže rozebrány.

Jan Meziříčský měl, vzhledem k vysoké zástavní sumě, jistotu, že panovník své dluhy ještě dlouho nesplatí. Na nově nabytém panství proto začal aktivně hospodařit. Hned po nabytí zástavy požádal Vladislava II. o povolení opravit měninský rybník. Ten nebyl v nejlepší kondici, jelikož „v některých místech velmi škodně strhán a na hrázi zkažen jest“. Jan si ho mohl opravit, jak uznal za vhodné, avšak za své vlastní peníze.²⁷ Současně král požádal Jana Meziříčského, aby, za přičtení 140 zlatých k zástavní sumě, opravil střechu na Špilberku.²⁸ Jan na hradě vydržoval své správce. Znamé je jméno Martina ze Skalice.²⁹

Roku 1502 se Jan Meziříčský jakožto zástavní pán dostal do sporu s klášteřem ve Žďáru. Ten si nárokoval vesnice Kučerov a Hrušovany, pro něž měl dle svých slov lepší právo.³⁰ Jan rovněž odmítal vyslat poddané jako svědky k zemskému soudu.³¹ V roce 1504 řešil celý spor samotný panovník, který rozhodčí pravomocí pověřil Ladislava z Boskovic a na Třebové a Hanuše Haugvice z Biskupic. Ti potvrdili, že opat předložil starší listiny. Rozhodli ale, že dokud bude zástavu Špilberku držet Jan Meziříčský a jeho potomci, zůstanou zmíněné vesnice součástí jejich panství. Po vyplacení zástavy se pak vrátí klášteřu ve Žďáru.³² Následně došlo k potvrzení výroku

²² KP VII, s. 186–187, č. 919. KP VII, s. 187, č. 920.

²³ Rousínov k špilberskému panství patřil již od 14. století. ČÁDA, F. – JANÁK, J. – HLADKÝ, S.: *Rousínov. Dějiny a socialistická přítomnost*. Brno 1982, s. 18. Měnin byl spolu se Špilberkem poprvé zastaven roku 1454. KALÁBOVÁ, H.: *Měnin v minulosti a dnes*. Měnin 2000, s. 22.

²⁴ FLODROVÁ, M. – GALASOVÁ, B. – VODIČKA, J.: *Seznam ulic města Brna s vývojem jejich pojmenování*. 2. vyd. Brno 1984, s. 99. BARTEKOVÁ, R.: *Špilberské panství v polovině 16. století*. Forum brunense, 1993, s. 21–26.

²⁵ Kupní smlouvu stavů s císařem ze dne 28. září 1560 zveřejnil KAMENÍČEK, F.: *Zemské sněmy a sjezdy moravské*. 3. díl. Brno 1905, s. 611–613, č. 26.

²⁶ ZDB II, s. 397, č. 44. Moravské stavy se tehdy ujaly Špilberku s příslušenstvím. Stavy se následně velké části přidružených statků zbavily. ZDB II, s. 398, č. 45. ZDB II, s. 398–399, č. 46. ZDB II, s. 399, č. 47. ZDB II, s. 399–400, č. 48.

²⁷ AČ XVIII, s. 176, č. 291.

²⁸ Tamtéž, s. 176, č. 290.

²⁹ Martin ze Skalice se zmiňuje v jedné listině z roku 1500, kde se hovoří „o hejtmanu, kterýž byl toho času na Špilberku“. JORDÁNKOVÁ, H. – LOSKOTOVÁ, I.: c. d., s. 579.

³⁰ KP VII, s. 244, č. 1163. *Libri citationum et sententiarum seu. Knihy půhonné a nálezové*. Tomus VI. Ed. V. Brandl. Brno 1895, s. 244–245, č. 1164.

³¹ KP VII, s. 252, č. 1200.

³² *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích IX*, (dále AČ IX). Red. J. Kalousek. Praha 1889, 436–437, č. 77.

ze strany panovníka.³³ V kupní smlouvě z roku 1560, ve které stavy od císaře získávají Špilberk i s panstvím, se Kučerov ani Hrušovany neuvádí.³⁴ Obě vesnice znovu připadly Žďárskému klášteru, přesně jak bylo domluveno před lety.³⁵

Za Jindřicha, Václava a Vladislava Meziříčských z Lomnice

Je potřeba doplnit, že celá zástava hradu proběhla navzdory Vladislavově staršímu ujištění, že Špilberk nikdy nezastaví.³⁶ Panovník nakonec na smrtelné posteli 11. března 1516, moravské stavy žádal, aby z berní Špilberk vyplatili a uchovali jej pro jeho syna Ludvíka.³⁷ K tomu ovšem nedošlo a zástavu si mezi sebe rozdělili Janovi synové. V rámci dělby majetku³⁸ po Janu Meziříčském se v souvislosti se špilberským panstvím uvádějí tři z jeho synů. Jedná se o Jindřicha, Václava a Vladislava. Poslední jmenovaný byl v Brně majetkově ukotvenější, než zbylí dva. Držel rovněž dům v Brně zvaný Lochenperk, po kterém se i psal. Z žalob vyplývá, že zde byli bratři dílní. Dá se říct, že většinou vystupovali při obraně práv panství a jeho jednotlivých vesnic společně.

Bratři museli své špilberské panství hájit v řadě sporů. Tak již v roce 1516 se zmiňují spory s rajhradským klášterem. Jindřich Meziříčský tehdy v listu z 15. dubna vysvětloval břevnovskému opatu Jakubovi, že pro svůj měninský dvůr musí brát dřevo z klášterních lesů. Držitelé Špilberka dle jeho slov měli pro takové počínání právo. Jindřich, rovněž opravní pán rajhradského kláštera, opata ujišťoval, že nehodlá tuto instituci poškodit.³⁹ Do sporu zasáhl roku 1524 král Ludvík Jagellonský a přikázal proboštu Blažejovi, aby poddaným Meziříčských nebránil v jejich právu brát dřevo pro potřeby měninského rybníka.⁴⁰ Probošt však rozhodnutí nerespektoval. Roku 1527 si stěžoval Vladislav Meziříčský, že když vyslal své pacholky z měninského dvora do rajhradského lesa pro dřevo, probošt rozkázal vzít jim koně i vůz. Zemský soud odmítal tento spor řešit, jelikož to příslušelo králi.⁴¹ Ve stížnosti panovníkovi měly vyjít najevo další spory ohledně pasení dobytka v blízkosti dvorů, nebo sběru žaludů.⁴² Snad spory skončily Blažejovou smrtí. Měli ho na jaře 1529 zabít nějací pikarté při přepadení kláštera.⁴³

³³ AČ IX, s. 437–438, č. 78.

³⁴ KAMENÍČEK, F.: c. d. III, s. 611–613, č. 26.

³⁵ BARTEKOVÁ, R.: c. d., s. 24.

³⁶ MZA v Brně, f. Benediktini Rajhrad, inv. č. 2972, f. 550–550b, č. 88.

³⁷ *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích XI.* Red. J. Kalousek. Praha 1892, s. 299, č. CV. O panovníkově přání a jeho nesplnění kvůli nedostatečnosti berně se zmiňuje KAMENÍČEK, F.: c. d. III, s. 267.

³⁸ Bratři Jindřich, Václav, Jan mladší, Vilém, Vladislav a Zdeněk si mezi sebe vedle zástavy Špilberka a několika oprav rozdělili panství Velké Meziříčí a dolnorakouská léna Asparn an der Zaya a Zistersdorf. K dělení Velkého Meziříčí viz ŠTINDL, M.: *V proměnách renesanční doby (1529–1620)*. In: *Velké Meziříčí v zrcadle dějin*. Brno 2008, s. 104. K Zistersdorfu viz SCHAD'N, H.: *Geschichte der Stadt Zistersdorf im Zeitalter der Reformation und des dreissigjährigen Krieges (1500–1650)*. Horn 1956, s. 16, 18. K Asparnu an der Zaya viz MAURER, J.: *Geschichte des Marktes Asparn an der Zaya*. Wien 1887, s. 69.

³⁹ DUDÍK, B.: *Geschichte des Benediktiner-Stiftes Raygern in Markgraffthum Mähren. II. Band. Vom Ende der Hussitenstürme bis in die Gegenwart 1449–1848*. Wien 1868, s. 40; MZA v Brně, f. Benediktini Rajhrad, inv. č. 593. In: <http://monasterium.net/mom/CZ-MZA/E06/593/charter>, accessed at 2019-03-28Z.

⁴⁰ DUDÍK, B.: c. d., s. 42–43; MZA v Brně, f. Benediktini Rajhrad, inv. č. 596. In: monasterium.net/mom/CZ-MZA/E06/596/charter, accessed at 2019-03-28Z.

⁴¹ MZA v Brně, f. Benediktini Rajhrad, inv. č. 2972, f. 345; DUDÍK, B.: c. d., s. 43.

⁴² DUDÍK, B.: c. d., s. 43.

⁴³ Tamtéž, s. 44.

Roku 1518 pohnal Jindřich Meziříčský Elišku z Melic, že mu její lidé z Viničných Šumic brali svévolně mýtné na cestě z Rousínova do Habrovan a Viničných Šumic. Při této příležitosti vyhnali lidé Elišky Jindřichovy bránící se muže z cesty, přičemž jednoho zajali a vsadili rovnou do vězení. V tomto případě však Jindřich nedokázal, že měli „*mejtní jeho z Rousínova té cesty na gruntech Sumic*“ právo se hájit.⁴⁴

Ze dne 22. prosince 1524 se dochovala listina krále Ludvíka Jagellonského, ve které panovník opakuje slova brněnských měšťanů, když uvádí, že Meziříčští z Lomnice „*nám z obydlí a zámku našeho jakožto krále Českého, markrabě moravského krčmu dělají*“.⁴⁵ Na takové podnikání si stěžovali sami Brňané, protože šlo proti jejich privilegiím a zároveň je poškozovalo. Ludvík proto přikázal zemskému hejtmanovi a podkomořímu, aby takovému nalévání vína a piva zamezili.

Téhož roku 1524 pohnal Jan Kyjovský z Kyjovic Jindřicha Meziříčského a Václava kvůli tomu, že jejich služebníci z Měnína „*příjevše k Zadčianov, z truhly jizby mé a návod muoj na gruntu mém sebrali svévolně a on pan Jindřich toho mi od týchž lidí a služebníků napravit nechce*“. Jan ale neměl pro své obvinění žádné důkazy.⁴⁶ Spory pokračovaly a o dva roky později žaloval Vladislav Meziříčský z Lomnice Jana Kyjovského i na místě svých bratrů. Ten mu všechny grunty „*zapověděl*“, ale Jan Kyjovský i přes tuto „*zápověď mou svévolně jezdil po gruntech našich měnínskejch*“. Soud tuto stížnost neřešil, protože v té době již byli bratři dílní. Vladislav je tak nemohl zastupovat bez náležitého zmocnění, které očividně neměl.⁴⁷ Problémy s Janem Kyjovským (tentokrát s predikátem na Kobylnicích) pokračovaly roku 1527. V tomto případě byl pohnán za 4 kopy a 20 českých grošů. Meziříčským odmítal vrátit sumu, kterou odvedli úředníkům menšího práva. Patrně se jednalo o správní poplatky v rámci jednoho ze sporů o Žatčanský rybník. Jan Kyjovský nejprve bratry pohnal, následně spor prohrál, a proto jim měl uvedenou částku proplatit.⁴⁸ Nicméně, problém se Žatčanským rybníkem pokračoval. Téhož roku si bratři prostřednictvím Jindřicha stěžovali, že Jan Kyjovský „*jest dal v rybnice našem Začanském svévolně ryby lovití, práva k tomu nemaje a toho nám napravití nedbá*“.⁴⁹ Nižší šlechtic se mocných sousedů příliš nebál. Když dělníci „*před některým časem*“ tento rybník opravovali, přijel Jan Kyjovský k hrázi a dělníky „*svévolně sehnal*“.⁵⁰ Vladislav Meziříčský si opět stěžoval, že „*jest mimo zápověď ode mě učiněnou na gruntech mých měnínských s chrty jezdil*“. Vedle toho „*na gruntech našich měnínských svévolně zemi bráti dal a na hráz rybníku z Začan vozil*“.⁵¹ Spor gradoval. Jan Kyjovský totiž poslal své muže, aby vysekali stavidla rybníka v Žatčanech, jehož, jak Vladislav Meziříčský v žalobě roku 1528 uvádí, „*jsou od starodávna páni i držitelé hradu Špilberku i my*...“. Ani zde však Meziříčští neuspěli, Vladislav totiž požadoval odškodnění v podobě 300 kop grošů, čímž přesáhl hodnotu škody.⁵²

Nejstarší Jindřich musel práva panství hájit také proti svému vlastníku (jejich otcové byli bratrance) Janovi z Pernštejna, moravskému hejtmanovi. Jindřich si roku 1527 stěžoval, že Jan

⁴⁴ MZA v Brně, f. Benediktini Rajhrad, inv. č. 2972, f. 234a–234b, č. 56.

⁴⁵ Přepis doslovného znění listiny publikoval VANĚK, J.: c. d., s. 16.

⁴⁶ MZA v Brně, f. Benediktini Rajhrad, inv. č. 2972, f. 319b, č. 80.

⁴⁷ Tamtéž, f. 330b–331a, č. 172.

⁴⁸ Tamtéž, f. 341, č. 251.

⁴⁹ V tomto případě si však Jindřich nezajistil pověření svých bratrů a zemský soud tedy nerozhodoval. Tamtéž, f. 344b, č. 264.

⁵⁰ I v tomto případě si však Jindřich nezajistil pověření svých bratrů a zemský soud tedy nerozhodoval. Tamtéž, f. 345, č. 265.

⁵¹ Ani zde zemský soud nerozhodl, jelikož Vladislav neměl potřebné zmocnění. Tamtéž, sign. H a 020, inv. č. 2972, f. 34, č. 265.

⁵² Tamtéž, f. Benediktini Rajhrad, inv. č. 2972, f. 374, č. 65.

z Pernštejna, nebo spíše jeho lidé, upravili starodávnou cestu z Brna do Měnína, a to tím, že ji svedli pod rybník Dunavu (dnes na jeho existenci poukazuje pouze potok Dunávka a část katastru zvaná Dunava). V tomto případě Jindřich dokázal, že má pravdu a cestu spravoval rajhradský probošt. Zemský soud proto nařídil tehdejšímu moravskému hejtmanovi, aby cestu, která vedla částečně po hrázi rybníka, a most k ní opravil a nadále udržoval tak, aby zde mohli lidé svobodně chodit.⁵³ Roku 1535 Jindřich svůj půhon zopakoval, jelikož Jan z Pernštejna „*toho mostku, po kterémž se na hráz rybníka Dúnavy vjíždí, neudělat*“. Zemský soud dal Jindřichovi opět za pravdu.⁵⁴

Roku 1534 si stěžoval Vladislav na Jiříka ze Sutic, že začal vařit pivo na svém dvoře v Podbřežicích a „*jinam vystavuje lidem mým rousínovským, kteréž tu mám, ke škodě a protiv jejich výsadám*“. Rousínovští sice měli privilegium od krále Jiřího z Poděbrad, že nikdo v okruhu jedné míle od jejich města nesmí vařit pivo, avšak s výjimkou rytířů. Jiřík takovým rytířem byl, a proto nemusel na tento půhon odpovídat.⁵⁵

Bratři měli špilberské panství v zástavě až do osudného roku 1547, ke kterému se níže dostaneme. Celou dobu jej však nedrželi, alespoň ne celé. Z půhonu podaném roku 1536 Bernardem Zásmuckým ze Zásmuk lze jasně vyčíst, že tento nižší šlechtic si od bratrů Špilberk pronajal. Podal však z nájmu výpověď s roční lhůtou. Bratři ji nerespektovali a o dvě neděle dříve ukončili Bernardův pronájem. Soud nařídil Jindřichovi, Václavovi a Vladislavovi, aby každý z nich Bernarda odškodnil 30 hřivnami grošů českých. Není jasné, zda bratři na čas pronajali pouze samotný hrad nebo i celé panství. V záznamu se však hovoří pouze o „zámku“.⁵⁶ Nejedná se o jediný případ pronájmu špilberského panství, nebo jeho části. Roku 1538 pohnal Jan Osovský z Doubravice a na Hrotovicích⁵⁷ Vladislava Meziříčského s tím, že nechce pustit pastýře Vítko z měninského dvoru k jeho potřebě před zemského hejtmana a pány. Vladislav se problému zbavil prokázáním, že měninský dvůr v té době nedržel.⁵⁸

Meziříčští bratři se nevyhnuli konfliktu ani s blízkým městem Brnem. Kde navíc, jak je uvedeno výše, Vladislav držel dům. Roku 1539 si purkmistr s radou Brna stěžovali, že jejich lidé rychtář a konšelé městečka Měnína zajali Jana Pasíře a Michala Kloboučníka, brněnské sousedy z Mnišské ulice, přičemž je „*z toho rukojemství propustiti nechť*“.⁵⁹ Následně rozkázal Hanuš Ullersdorf z Němčího, úředník Meziříčských z Lomnice na Špilberku, tyto měšťany převést z měninského vězení přímo na Špilberk.⁶⁰ Žalovaní bratři Jindřich s Vladislavem půhonu města neodpírali. Lze tedy důvodně předpokládat, že se vězni následně dostali na svobodu.

Do sporů s městem se dostával především Vladislav. Purkmistr a rada města Brna si na něho stěžovali, že odmítá platit brněnskému faráři od Všech svatých knězi Šebestiánovi roční plat v podobě jedné vídeňské hřivny „*z domu svého Lochenperského*“. Město však pro svůj požadavek nemělo důkazy, a tak celá akce vyšla naprázdno.⁶¹ Další záležitosti se týkají Vladislavovy prudké povahy. Ten se totiž s měšťany, dá-li se to tak říct, příliš nepáral. Brňané si stěžovali, že bezdůvodně „*jest nám Jiříka Nydrlendara přikázaného našeho z města Brna s služebníky svými*

⁵³ Tamtéž, f. 334b, č. 210.

⁵⁴ Tamtéž, f. 422, č. 248.

⁵⁵ Tamtéž, f. 407, č. 166.

⁵⁶ Tamtéž, f. 450b, č. 125.

⁵⁷ Osobu Jan Osovského zmiňuje PILNÁČEK, J.: *Staromoravští rodové*. 2. vyd. Brno 1972, s. 208.

⁵⁸ MZA v Brně, fond Benediktini Rajhrad, inv. č. 2972, f. 475, č. 292.

⁵⁹ Tamtéž, f. 485b–486, č. 32.

⁶⁰ „... a tu jest je vězením mimo naše spravedlivé poddaný v tom vězení držel, pokudž jemu se zdálo a líbilo.“ Tamtéž, f. 485b, č. 31.

⁶¹ Tamtéž, f. 486, č. 32.

Bohuslavem Škorný(m) a Žibřidem Zeyfrydem zbil a zranil“.⁶² Zkrátka nepřišel ani Linhart Kloboučník, Vladislav měšťanovi „*na potkání mezi mosty, v bráně, která slove Brněnská brána, pohlavek beze vsí příčiny dal*“.⁶³ Pána z Lomnice stály výtržnosti celkem 45 kop grošů českých.

Nebylo to pouze město Brno, kdo se cítil ve vzájemných vztazích poškozován. Roku 1544 si Vladislav Meziříčský stěžoval i za své bratry na purkmistra a radní a požadoval náhradu škody ve výši 200 hřiven grošů českých. Důvodem bylo, že brněnští měšťané „*sau dali udělati plat v gruntech špimberských pod rybníkem, který k Špimberku náleží, v gruntech našich bez vuole a vědomosti naší*“.⁶⁴ Jeden z měšťanů zvaný Volf Čert pak na špilberském rybníku „*služebníkom našim saky dva pobral, nemajíc k tomu spravedlnosti žádne*“.⁶⁵ Nutno podotknout, že se jednalo o síť na ryby. Zemský soud však oba případy odmítl řešit s odůvodněním, že mu to nepřisluší. Důvod byl nasnadě. Meziříčští drželi hrad s panstvím pouze v zástavě, nejednalo se o alodní statek. Celý případ tak náležel do panovníkovy soudní pravomoci. Zajímavé je, že jindy to nevadilo (viz výše). Zemští soudci si očividně nebyli v některých případech jisti, co mohou soudit.

Bratři do obranschopnosti Špilberku příliš neinvestovali. Nejprve roku 1532 odpovídal zemský hejtman Jan Kuna z Kunštátu znepokojenému purkmistru a radě města Brna, že stavy opakovaně nařizují Meziříčským z Lomnice „*aby ten zámek opatrovali*“.⁶⁶ Roku 1542 pak zemský sněm konstatoval, že co se týče Špilberku, Cornštejna a Znojemského hradu: „*Ty od držitelův těch zámků opraveny, brání, střelbů, špiží opatřeny do Středopostí příščího bud'te a čeledi hodnú osazeny*“.⁶⁷ Pokud by se tak nestalo, mělo se postupovat jako u příkladu Kunovic, tedy uvedené fortifikace měly být jejím tehdejší majitelům zabaveny a odevzdány moravské zemi.⁶⁷

Na sněmu započatém dne 15. 6. 1543 se dle zápisu v *Památkách sněmovních* začal o zástavu hradu Špilberk s panstvím zajímat Ferdinand I. Stavové dali najevo, že rádi učiní spravedlností zadost: „*...poně(va)dž známe věc spravedlivú býti, aby se tak stalo a k jeho k(královské) mi(los)ti ku potřebě, ač j(es)tliže se co toho najde, aby se vy(h)ledalo a vypsati dalo*“.⁶⁸

Václav Meziříčský se na témže sněmu proti předchozímu zřízení týkající se vyzbrojení a vybavení Špilberku a znojemského hradu (jehož držitelem byl také) ohradil i na místě svých bratrů. Uvádí, že na to „*s pány bratřimi svými pomnějí, aby skrze ně do země žádná osoba nepřišla a že z daru božího, což v tomto Mar(krabstvi) mají, že by to(h)o neradi ztratili*...“.⁶⁸ Dále zdůraznil, že „*ti zámci potřebami dobře a dostatečně opatřeni sou*“.⁶⁸ Požadoval, aby předchozí řízení stavové prošetřili a ta byla vymazána. Naléhal na sněmovníky, aby poručili hejtmanovi a některým osobám dojit na Špilberk a prohledat ho znovu. Z kontroly měli učinit zápis „*to na ceduli sepsané p(ře)d jich mi(los)ti a stavy předložili*“.⁶⁹ Zpráva měla být vložena do register, k čemuž také nakonec došlo.⁶⁹

Stavové nelenili a vyslali komisaře na Špilberk slova Václava Meziříčského prověřit. Komisi tvořili hejtman Václav z Ludanic spolu se svým doprovodem Hanušem z Lichtenšejna, Václavem Tetaurem z Tetova a brněnskými měšťany Wolfgangem Czeklem, Gregorem Melcarem, Tomanem Bunsanem, Matyášem Bunkou a Valentinem Lobosarem. Delegaci uvedl úředník

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž, f. 486b, č. 33.

⁶⁴ Tamtéž, f. 535, č. 182.

⁶⁵ Tamtéž, f. 535–535b, č. 183.

⁶⁶ VANĚK, J.: c. d., s. 8.

⁶⁷ *Moravský zemský sněm na prahu novověku. Edice Památek sněmovních z let 1518–1570. I. Památky sněmovní I.* Ed. D. Janiš. Praha 2010, s. 400–401. Nutnost zaopatřit Špilberk zmiňuje v kontextu vojenských opatření také KAMENÍČEK, F.: c. d. 2. díl, Brno 1902, s. 251.

⁶⁸ *Moravský zemský sněm*, s. 423.

⁶⁹ Tamtéž, s. 426–428.

„špilberského zámku“ Hanuš Ullersdorf z Němčiči a ukázal jim dle jejich slov, „*když sme se na střelbu ptali, v koutě v jakejsi sínce okolo 11 neb 12 hákovnic, 6 ručnic, vše starých, a tžž Hanuš pověděl, že by pan Lacek Mezeříčský okolo 12 neb čtrnácti hákovnic dole měl, kteréž dal zamečnicku opravovati*“. Také viděli: „*dva kusy měděná, z kterýchž ohnivými kulemi házejí a střílí a dva kousky železná, nespravená a nevložená*“. Hanuš vypověděl, že ještě jinde na hradě jsou nespravené další kusy, které úředníci neviděli. Delegace si chtěla prohlédnout také střelivo: „*Potom sme sobě kázali odemknúti, kde sou prachové, kule a k nim potřeby k střelbě, i viděli sme bečku prachu starého nespravené(h)o, síry dvě bečice, sanitru dvě neb tři bečky, šípův tvrzníkův dvě neb tři bečky, šíp ohnivý jeden, želez k vohnivým kulím několik, připravených kulek do hákovnic truhlíčku a viděli sme zámek opuštěný, zdi padají nebo není nic přikrytého, též sklepy vinné*“. Posádka vypadala následovně: „*Šest pacholkův a dvě pacholat(a) a mezi těmi šesti dva pacholky v předměstí brněnském usedlé*.“⁷⁰ Nutno uznat, že poslední údaj by početnějšího nepřítele přímo vyběděl k útoku. Těžko se tak divit výsledné nespokojenosti delegace.

Vzhledem k výsledku kontroly stavové předchozí zřízení potvrdili a nařídili Meziříčským pánům, aby se podle toho zachovali a doplnili stavy čeledí, střeliva a spížíren do příštího sv. Jakuba. Na sv. Jakuba vezme hejtman některé osoby z panského a rytířského stavu a některé Brňany a pojedou ohledat Špilberk, pokud by Meziříčští opatřili hrad, jak „*nynější běh ukazuje*“, tak bude bezpečnosti učiněno zadost. Pokud by bratři hrad neopatřili, jak mají, bude se to řešit na dalším sněmu. Na znojemský hrad pojedou nejvyšší sudí Jan Zajímač z Kunštátu, Jan Zahrádecký a Petr Onše ze Zástřizl a proboš peltnperský a dvě osoby z města Znojma. Mají zjistit, v čem jsou na hradě nedostatky a jak by se měl opatřit. Oznamit to Václavu Meziříčskému do sv. Jakuba a hejtmanovi taky. Nejvyšší sudí a další muži mají zámek ohledat do příštího sv. Jakuba. Pokud nebude opatřen, jak má, má se to probrat na dalším sněmu.⁷¹ O celé záležitosti již dále neslyšíme. Snad bratři učinili požadavkům zadost. Jak uvádí Aleš Navrátil, napovídá tomu inventář z roku 1552. Z jeho obsahu vyplývá, že došlo k úpravě místností v přízemí, opravě krovů a zaopatření hradu municí.⁷² Vzhledem k tomu, že zemské sněmy již zaopatření hradu neřešily, plně souhlasím s vyjádřením Aleše Navrátila. Naopak zdá se mi méně pravděpodobné, že by ke stavebním změnám docházelo kolem roku 1550, bezprostředně poté co panovník hrad znovu získal ze zástavy. Tento předpoklad uvádí Jiří Vaněk.⁷³ Důvod jeho závěru spočívá v předpokladu, že bratři Meziříčští žádané změny na fortifikaci neprovedli a panovník se po jejím získání ihned pustil do oprav. Dle mého soudu však Ferdinand I. získal Špilberk spíše kvůli tomu, že se mu tato možnost nabízela, nikoliv aby ho mohl vyspravit. Pro tvrzení Leopolda Noppa, že „*Lomničtí drželi Špilberk také za krále Ludvíka i po něm skoro půl století a důkladně jej opevnili ze strachu z Turků*“, postrádáme jakékoliv důkazy.⁷⁴

Nezbývá nyní, než vysvětlit události osudného roku 1547, kdy panovníkův interes o Špilberk vygradoval. Přemek z Víckova a na Prusinovicích pověřený samotným panovníkem pohnal na jeho místě bratry Jindřicha, Václava a Vladislava nejprve z toho důvodu, že nechtějí předložit

⁷⁰ Tamtéž, s. 428. Výsledek kontroly uvádí také KAMENÍČEK, F.: c. d. II, s. 256, který ještě doplňuje poznámku o důležitost Špilberka pro obranu Brna.

⁷¹ *Moravský zemský sněm*, s. 428. O delegaci se zmiňuje stručně také HOSÁK, L. – ZEMEK, M.: c. d., s. 50–51.

⁷² NAVRÁTIL, A.: c. d., s. 74. Inventář zveřejnil VANĚK, J.: c. d., s. 12–16. Hovoří se zde o „*nových pokojích v hořejším sklepe*“, „*dolní světnici nový*“ a „*v komoře vedle té světnice*“.

⁷³ VANĚK, J.: c. d., s. 8.

⁷⁴ NOPP, L.: *Špilberk. Jeho dějiny a památosti*. Praha 1926, s. 10. Autor neodkazuje na prameny. Není jasné, z jakého pramene vychází.

list, kterým získal jejich otec Jan Meziříčský z Lomnice zástavu Špilberka.⁷⁵ Následně je pohnal, že hrad s panstvím drží neoprávněně: „*jeho královská milost jakožto k dědictví svému lepší právo mítí ráčí, nežli oni, a téhož zámku s jeho příslušenstvím*“. Bratři, držící náležitou smlouvu, odmítali králi hrad vydat. Celou situaci osvětluje náleze zemského soudu. Ten konstatoval, že se král Vladislav II. předtím, než dal Janu Meziříčskému Špilberk do zástavy, zavázal, že ho nikdy nikomu nezapíše a bude ho mít v přímé držbě. Jan Meziříčský při vyjednávání s Vladislavem tedy postupoval proti tomuto zápisu. Král Ferdinand I. měl tedy ke Špilberku jakožto majetku markrabské stolice lepší práva. Bratři Meziříčští tedy o svou zástavu přišli bez jakékoliv náhrady.⁷⁶

Těžko se bratrům divit, že cítili křivdu. Vladislav II. dlužil jejich otci velkou sumu. Aby částečně ulehčil svému dluhovému břemenu, zapsal mu na Špilberku 21 180 zlatých uherských. Dle smlouvy a slov bratrů v půhonu proti panovníkovi měli hrad i s panstvím držet, dokud jim nebude dlužná částka vyplacena, k čemuž skutečně nedošlo. Vladislav II. navíc v listině zavázal i své nástupce. Nicméně, zemský soud si trval na svém. Jan Meziříčský z Lomnice dle jeho slov jednal proti svobodám a právům Markrabství „*a prvného zápisu*“.⁷⁷ Navzdory nezcizitelnosti Špilberku se Ferdinand nakonec rozhodl ho prodat. Hrad s panstvím si koupily stavy a od nich město Brno, které panství rozprodalo.⁷⁸ Při této příležitosti získal Václav Meziříčský za 7 500 kop grošů zpět alespoň městečko Měnin.⁷⁹

Závěr

Hrad Špilberk zůstal i v období zástavy Meziříčských z Lomnice významným strategickým bodem v rámci zajištění bezpečnosti Brna. Mimo zájmu stavů o jeho zajištění to dokazuje také požadavek z roku 1551, kdy měly být na hradě dohledány důležité zemské listiny a privilegia. K tomu byla zvolena komise pěti pánů a pěti rytířů.⁸⁰ Moravský zemský hejtman Jan Meziříčský z Lomnice začal okamžitě využívat hospodářského potenciálu nově nabyté zástavy. Stavy i přes naléhání umírajícího Vladislava II. Špilberk nevyplatily a ten zůstal v držení Janových synů. Z probádaného písemného materiálu jasně vyplývá, že bratři Meziříčští drželi panství hradu Špilberk dílně, avšak jakým způsobem si ho rozdělili, není patrné. Jindřich, Václav a Vladislav hájili poddané svého zástavního panství na zemském soudu velmi aktivně. Nějakou dobu alespoň jeho část pronajímali. S Brnem se dostávali bratři do drobných sporů, což není nic překvapujícího. Jejich zájmy, například v případě nalévání piva v podhradí, se očividně křížily. Jakým způsobem přistupovali k samotnému hradu Špilberk, nelze s jistotou prokázat. Opakované stížnosti stavů na špatnou obranyschopnost hradu napovídají, že po dlouhou dobu zde jakékoliv opevňovací práce neprobíhaly. Nakonec zde však nějaké drobnější úpravy po roce 1543 provedli. Dle mlčení zemského sněmu se dá předpokládat, že požadavkům stavů učinili zadost.

⁷⁵ MZA v Brně, fond Benediktini Rajhrad, inv. č. 2972, f. 550, č. 87.

⁷⁶ Tamtéž, f. 550–550b, č. 88.

⁷⁷ Tamtéž, f. 553a–b, č. 104.

⁷⁸ KAMENÍČEK, F.: c. d. III, s. 611–613, č. 26, s. 267–269; NOPP, L.: c. d., s. 10–11; PLAČEK, M.: c. d., s. 614; ZDB II, s. 397–398, č. 44; ZDB II, s. 405–406, č. 70.

⁷⁹ KAMENÍČEK, F.: c. d. III, s. 268–269; BARTEKOVÁ, R.: c. d., s. 24; KALÁBOVÁ, H.: c. d., s. 24; ZDB II, s. 398–399, č. 46.

⁸⁰ Zda komisaři dokumenty dohledali, není jasné. KAMENÍČEK, F.: c. d. I. díl. Brno 1900, s. 188.

Mgr. Roman Paulo
katedra historie
Filozofická fakulta UP
Na Hradě 5
779 00 Olomouc
Česká republika
roman.paulo01@upol.cz